

Ltn

765

[1999,

Հանրային, մայրենի և փոքր
ՔԱՆԻ ՄԻ

Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

Ի Գ Ա Ղ Ղ Ի Ա Կ Ա Ն Է

Տ Բ Ե Ի Ս Ո Ւ Ա Ռ Ա Ջ Ն Ո Ր Գ

Գ Ե Ր Ա Պ Ա Տ Ի Գ Ա Բ Ի Է Լ Ա Ր Բ Ե Պ Ի Ս Կ Ո Պ Ո Ս Ի

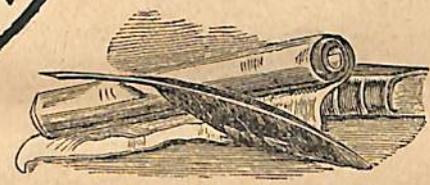
Ա Յ Վ Ա Ջ Ե Ա Ն

Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ե Ա Յ

Կ Ա Ր Ա Պ Յ Տ Գ Ա Ր Ա Գ Ա Շ

2327

Կ. ՊՕԼԻՍ

Տ Պ Ս Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ա Ր Ա Մ Ե Ա Ն

1879

Տփխիսու առաջնորդ Գերապատիւ Այլագեան Գաբրիէլ Արքեպիսկոպոսին ժամանակաւ Բազմաշխային և Մասեաց Աղաւոյն մէջ հրատարակած ի զաղղիականէ քանի մի Թարգմանութիւնքը այսպէս զատ տպագրել տալուս նպատակը կրկին է. կամեցայ նախ հրատարակաւ մեծարել դարձեալ զսիրելի և զբազմբախտ հայրն իմ հոգևոր և զվարժապետն վեհագոյն (աւանդ կարի սուղ ինչ ժամանակ շնորհեցաւ ինձ աշակերտել իրեն), և երկրորդ՝ օժանդակել ըստ իմում կարի հայերէն լեզուին ուսման զարգացմանը, ընծայելով մեր դպրոցաց ջանասէր մանկուոյն զեղեցիկ հայկաբանութեան և միանգամայն ճարտար Թարգմանութեան քանի մի ընտիր օրինակներ :

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՆ

Բէրս 1 Օգոստոս 1879.

29. 766

4 765 - 60

« La tribune politique, où je montai à mon tour pendant quinze ans de ma vie, redoubla pour moi le sentiment des lettres ; j'étudiai nuit et jour, sans relâche, pendant ces quinze années, les modèles morts ou vivants de la parole, pour me rendre moins indigne de parler après eux ou à côté d'eux. C'est alors aussi que j'étudiai plus profondément les plus grands historiens littéraires de l'antiquité, pour raconter aussi les grands événements de mon pays.

« La littérature n'est pas moins indispensable au récit qu'à l'action des grandes choses ; le peuple lui-même le plus illettré, quand il est rassemblé et élevé au-dessus de son niveau habituel, comme l'Océan dans la tempête, par une de ces grandes marées ou par une de ces fortes commotions qui soulèvent ses vagues, prend tout à coup quelque chose de subitement littéraire dans ses instincts ; il veut qu'on lui parle, non dans l'ignoble langage de la *taverne* ou de la *borne*, mais dans la langue la plus épurée, la plus imagée et la plus magnanime que les hommes des grands jours puissent trouver sur leurs lèvres... La grandeur, voilà la littérature du peuple ; soyez grand, et dites ce que vous voudrez !

« Voilà comment la littérature élève l'esprit dans l'action ; voyons comment elle console le cœur dans les disgrâces.

« Ici je veux aller aussi loin avec vous que peut aller la parole intime. Il y a des choses qu'on ne dit qu'une fois dans la vie, mais il faut qu'elles aient été dites ; sans cela vous ne comprendriez pas suffisamment vous-mêmes la toute-puissance du sentiment littéraire sur la vie de l'homme public et sur le cœur de l'homme privé.

« Բերնըն քաղաքական յոր եւ ես վերտոնեցի զամս հնգետասան՝ կրկին եւս անեցոյց յիս զսէր դպրութեան . զցոյգ եւ զցերեկ հետամուտ եղէ ընթերցանութեան գրոց այնոցիկ ի մատենագրացն կենդանեաց եւ մեռելոց՝ որ օրինակք են չքնաղք բարիոքն խօսելոյ, որսէս զի եւ ես մի յոյժ անարժան դտանիցիս՝ ատենախօս լինելոյ առընթեր նոցին կամ զհետ նոցա : Յայնմ ժամանակէ պէտ յանձին կալոյ խորագոյնս խելամուտ լինել նախնեացն պատմական մատենագրութեանց, զի եւ ես զիմոյ աշխարհին զանցսն մեծամեծս առից պատմագրել :

« Եւ ոչ ի վիպել միայն՝ այլ եւ ի դործել զիրս մեծամեծս հարկաւոր է մատենագրութիւն. եւ ամբոխն անգամ որ առանց դպրութեան իցէ, յորժամ ի մի վայր եկեալ խոնիցի եւ քան զսովորականն իւր չափ ի վեր ամբառնայցէ, հանգոյն իմն մրրկածուին Ովկիանու յամբառնալ դիզանել ալեացն կուտակելոց, յանկարծակի յեղակարծում պահու զգրաւորականին յանձին զբայ զախորժակ. կամի զի որ խօսին ընդ նմա՝ ոչ եւս զկապելայց եւ զիողոցաց կալցի զտարազ խօսից, այլ զայն զոր արք աւուրց հանդիսականաց դանձեալ պահեցին ի շրթունս իւրեանց՝ բարբառ զուտ եւ յտակ քան զամենայն, լի նմանութեամբք եւ պերճ ստացուածովք . . . Դպրութիւն ամբոխին ճոխարանութիւն. ճոխ լեր ի խօսս, եւ աստջիր զոր ինչ եւ կամիս :

« Այսպէս անա դպրութիւն վերամբարձ առնէ զոգի եւ զգործս նորս . անցուք արդ թէ որպէս ի վիչտս վտանգի մխիթարիցէ զիրտ :

« Աստանօր կամ է ինձ առեալ տանել զքեզ յալս ներքինս ցոր վայր օրէն իցէ խօսից մտերմութեան լինել խորամուխ է ինչ ի դաղտնեաց զոր մի անգամ եւեթ ասէ մարդ ի կեանս իւր, բայց հարկ է զի ասիցէ. ասպ թէ սչ, եւ դու եւս չիմանաս զամենազօրն ազդեցութիւն դպրութեան ի վերայ կենաց ան աւագի եւ ի վերայ սրտի ան սոսկականի :

« Loin de moi donc les timidités de paroles ! J'ouvre ici mon âme jusque dans ses derniers replis. La bien-séance des écrivains pusillanimes ne découvre jamais ces nudités de l'âme en public, mais le cœur gonflé d'amertume soulève sur les plus mâles poitrines ces vaines bandelettes par une impudeur de sincérité plus chaste au fond que les fausses pudeurs de convention. Si le *Laocoon* se torturant dans le marbre sous les nœuds redoublés du serpent n'était pas nu, verrait-on ses tortures?... Quand le cœur se brise, ne fait-il pas éclater la veine ?

« Sous de trompeuses apparences, ma vie n'est pas faite pour inspirer l'envie ; je dirai plus, elle est finie : je ne vis pas, je survis. De tous ces hommes multiples qui vécurent en moi, à un certain degré, homme de sentiment, homme de poésie, homme de tribune, homme d'action, rien n'existe plus de moi que l'homme littéraire. L'homme littéraire lui-même n'est pas heureux. Les années ne me pèsent pas encore, mais elles me comptent ; je porte plus péniblement le poids de mon cœur que celui des années...

« Je n'ai en moi de quoi sourire ni au passé ni à l'avenir ; je vieillis sans postérité dans ma maison vide et toute entourée des tombeaux de ceux que j'ai aimés ; je ne fais plus un pas hors de ma demeure sans me heurter le pied à une de ces pierres d'achoppement de nos tendresses ou de nos espérances. Ce sont autant de fibres vivantes arrachées de mon cœur encore vivant et ensevelies avant moi, pendant que ce cœur bat encore dans ma poitrine comme une horloge qu'on a oublié de démonter en abandonnant une maison, et qui sonne encore dans le vide des heures que personne ne compte plus !

« Tout ce qui me reste de vie est concentré dans quelques cœurs et dans un modeste héritage. Et encore ces cœurs souffrent par moi, et ces héritages, je ne suis pas sûr de n'en être pas dépossédé demain pour aller mourir sur quelque chemin de l'étranger, comme dit le *Dante*. Les

« Հնապա քան յինէն զանգիտանք բանիցս Բացից սարգեցից զսրտի ինց զյետին անգամ ծալս ծրարիցս Մատենադէր փոքրոգի չհամարի երբէք գործ վայելչական զոգուցն նշաւակել զմերկութիւնս այսպիսիս առաջի մարդկան. սակայն սիրտ ուռուցեալ վղձկեալ դառնութեամբ՝ ի վեր մղեալ ամբառնայ ի կարի իսկ քաջալանջ կրծոց զերկան անտիս անամօթութեամբ անկեղծութեան, որ զգաստատիրոգոյն եւս է արդեամբք քան զկեղծուպատիրն ամօթխածութիւն առ ի մտորկանէ անուանեալ : Եթէ կոչկոճեալն ի կճի ընդ բազմամանուած օձին հանդուցիւք Լատին ոչ մերկ էր մարմնով, միթէ էր հնար զխոշտանգանն նկատել . . . Սիրտ յորժամ գեղանիցի՝ ոչ սպաքէն ճարճատիւն յերակունս դործիցէ :

« Իմն կենցաղ՝ ոչ նախանձելի ինչ է, թէպէտ եւ առ աչս մարդկան այլ ազգ ինչ կարծիցի. նա զայն իսկ ասացից՝ եթէ վախճանեալ է իմն կենդանութիւն. ոչ եւս անձամբս կեամ, այլ յետ իմոյ մեռանելոյ չնչեմ զկենդանութիւնս : Ի բազմադիմի որերոյ անտի որ յիմն կեցին՝ որ շատ եւ որ սակաւ, այրն ասեմ դողտրական, այրն բանաստեղծ, այրն բեմբասաց, այրն անօրէն, ոչ այլ ինչ մնայ յիս բաց այրն գրաւորական. եւ գրաւորականն եւս այր՝ աղերջանիկ է : Չեւ եւս ընկիճեն զիս ամբ կենաց, սակայն հաշուեն զիս. ծանրատաղտուկ եւս է ինձ սիրտն իմ քան զտարեաց բազմութիւն . . . :

« Ոչ գոյ ինչ յանձին իմում որ ժպիտ յիս ծնանիցի յանցեալն եւ յասպոյս. ձերանամ անորդի յանմարդի տանս իմում՝ զորով սլատեն շարձանակի շիրիմք իմոցս սիրելեաց. թէ ոտն յոտանէ եւեթ փոխիցեմ արտաքոյ իմում քնակութեանս, հարկ է ինձ խթել ի մի ինչ ի քարանց անտի գայթակղութեան դորովանաց եւ կամ յուսիցն մերոց : Մէն մի յայնցանէ հատոր է արիւնազանգ կորզեալ ի սրտէս կենդանեալ իմով, եւ յառաջ քան զիս ծածկեալ ընդ հողով, մինչդեռ տակաւին բարախէ այս սիրտ ի լանջս իմ իրբեւ զժամացոյց զոր մուսցեալ իցէ ուրուք հանել ի տեղուճն յորժամ ի բաց ի տանէն զնայցէ, եւ նա վայրապար հնչիցէ զժամս զորս ոչ եւս ոք ի հաշիւ առնուցու :

« Ողջոյն իսկ նշխար կենացս իմոց անխորիւեալ գնդեալ կայ ի սիրտս սակաւս եւ ի դուզնաքեայ ժառանգութեանս Բայց եւ այն սիրաք յերազխիս կն վասն իմ, եւ այն ժառանգութիւնք չգիտեմ հաւաստեալ մնայցեն արդեօք վաղիւ ի ձեռին իմում, եթէ թափեցին յինէն, եւ ես երթեալ մեռանիցիմ յանցս ուրեք ճանապարհաց յեր-

chenets sur lesquels mon père appuyait ses pieds, et sur lesquels j'appuie aujourd'hui les miens, sont un foyer d'emprunt qu'on peut renverser à toute heure ; on peut les vendre et les revendre au moindre caprice à l'encan, ainsi que le lit de ma mère, et jusqu'au chien qui me lèche les mains de pitié quand il voit mon sourcil se plisser d'angoisse en le regardant! . . .

« Vous voyez donc pourquoi je subis souvent au delà de mes forces la rude condamnation du travail. Eh bien, ce travail même, cette vertu forcée, mais enfin cette vertu de la nécessité, on me la reproche comme une vaniteuse soif de bruit, qui obsède les oreilles de mon nom. Hommes inconséquents dans vos reproches, que ne reprochez-vous aussi au casseur de pierres sur la route d'obséder la voie publique de sa présence pour rapporter le soir à la maison le salaire qui nourrit la femme, le vieillard, l'enfant?

« Les enfants des *Samiens* insultaient Homère parce que, disaient-ils, Homère obstruait les sentiers de l'île en récitant ses vers au seuil des maisons. Et où voulaient-ils donc qu'il les récitât, si ce n'est dans le chemin, lui qui n'avait pas d'autre publicité que la voûte du ciel? La presse est pour l'écrivain aujourd'hui ce qu'était la voûte du ciel pour Homère.

« Je ne suis pas Homère, mais mes critiques sont plus durs que les *Samiens*. Sur ces pages où ils me reprochent d'entasser des monceaux de vanité, ce n'est pas de l'encre que vous lisez, sachez-le bien, c'est de la sueur ! ce n'est pas mon nom que je cherche à grandir, c'est le gage de ceux dont ce nom est toute la propriété et toute l'existence. Mon nom ! ah ! je sais aussi bien que vous ce qu'il vaut et ce qui l'attend ! je voudrais de tout mon cœur (le ciel m'en est témoin) qu'il n'eût jamais été prononcé ; je donnerais ce qui me reste de jours pour qu'il fût déjà enseveli tout entier, avec celui qui l'a porté, dans le silence de la terre, sans bruit là-bas, sans mémoire ici ! . . . Il faut

կիր օտար, սրպէս եւ Տանթէ ասաց : Ոտնկելիք վառարանին յորս հայրն իմ զոտս իւր յենոյր, եւ յորս ես ինքն զիմս յենում արդ, ի փոխ առեալք են բնակութեամբս հանդերձ, եւ ժամ ի ժամէ մարթի զոտս տապալել . մարթի վաճառել զոտս եւ դարձեալ վերստին հանել յաճուրդ եւ ի վաճառ ըստ ում եւ սլտ հաճոյլց . եւ ոչ զոտս միայն, այլ եւ զմահիւնս մօրն իմոյ, այլ եւ զչնիկն իմ գլխովին որ ի գթոյ գորովոյն լեզու զձեռս իմ յորժամ առ սրախ տաղնապի գոնս ի վայր արկեալ ի նա հայելիմ . . . :

« Տեսանես սպաքէն եթէ զի՛ է զի բազում անգամ եւ անդր եւս քան զկար զօրութեան իմոյ յաշխատութեան ծնգիմ . եւ սակայն են որք եւ զաշխատութիւնս զայս, զառաքինութիւնս զայս՝ թէ եւ զբռնական, զհարկաւորս զայս առաքինութիւնս տեսմ, յերեսս ինձ հարկանեն իրու զունայնամիտ իմն զտեսն չնձեւոյ յականջս այլոց զանուն իմ . Արք սարսաւաղէաք, եւ հիմ արդեօք չըստգտանիցէք այգալէս եւ զքարահատն ճանապարհաց որ զանցաւորացն դռնչեցուցանէ զականջս՝ որպէս զի յերեկորին զվարձ վաստակոցն տանիցի ի տուն՝ ի դարման կնձ եւ ծերոյն եւ աղայոյ :

« Որդիքն Սամէացոց գարովին զՀամերոս, զի խնու, ստէին, զանցս ճանապարհաց կղզոյս մերոյ՝ դրանէ ի դուռն զոտալս իւր հագներդեւով : Եւ սէր արդեօք կամէին զի հագներդիցէ եթէ ոչ յանցս ճանապարհաց՝ սյր որոյ հրապարակ լսարանի կամարն երկնից էր : Եւ որ ինչ յայնժամ կամարն երկնից էր վասն Համերի, նոյն է արդ սպազրութիւն վասն առն մասենազրովի :

« Ես Համերոս չեմ, բայց որ զիսն բամբասեն՝ խտտազոյնք եւս են քան զՍամէացիս : Նոքա այսպանեն զիս՝ զի կոյտս ունայնութեան բարդեմ յէջս յայտովի . այլ դու զխտաձիր քաջ զի ոչ մեւան է զսր վերձանեսդ, այլ քիրան տառապանաց . ոչ զանունս իմ խնդրեմ եւ մեծացուցանել, այլ զթողակս արանց որոց անունս իմ է միակ ժաւանդութիւն եւ հաց ոգեպահիկ : Իսկ թէ որչափ ինչ անունս իմ արժիցէ, եւ թէ զինչ յետ այսորիկ եղիցի, ս՛հ, զիտեմ եւ ես քոյով չափ . իցիւ թէ (զկայ զերկինս կոչեմ բանիս) իցիւ թէ եւ ընդ բերան անդամ չէր եկեալ երբէք իմս անուն . զմնացուած իսկ աւուրց իմոց տայի մտաղիւր՝ եթէ էր հնար հետախաղալ ծածկել եւ զանունն եւ զանուանակիրս ի հող լուսութեան՝ անչունջ անդանօր եւ աստէն անյիշատակ . . . : Եւ սպաքէն յոյժ իսկ աղայամիտ համարել արժան է

supposer une grande dose de puérilité, je l'avoue, à un homme qui a vécu âge d'homme et qui a vu ce que j'ai vu. pour croire qu'il tienne à cet écho du néant qu'on appelle la mémoire des hommes ! Que je vive dans la mémoire de Dieu, je me ris de celle des hommes ! La vie ne m'est plus rien.

« La vie, dans ma situation, et après les épreuves que j'ai traversées ou que je traverse, ressemble à ces spectacles dont on sort le dernier et où l'on stationne malgré soi, en attendant que la foule s'écoule, quand la salle est déjà vide, que les lustres s'éteignent, que les lampes fument, que la scène se dénude avec un lugubre fracas de ses décorations, et que les ombres et les silences, réalités sinistres, rentrent sur cette scène tout à l'heure illuminée et retentissante d'illusions.

« Et qu'y regretterais-je donc à présent dans cette vie ? N'ai-je pas vu mourir avant moi toutes mes pensées ? Ai-je envie d'y chanter encore d'une voix éteinte des strophes qui finiraient en sanglots ? Ai-je goût pour rentrer dans ces lices politiques qui, fussent-elles rouvertes, ne reconnaîtraient plus nos accents posthumes ? Ai-je un bien ferme espoir dans ces formes de gouvernement que le peuple abandonne avec autant de mobilité qu'il les conquiert ? Suis-je assez fou pour croire que je fonderai ou que je taillerai à moi seul en bronze ou en marbre une statue colossale du genre humain, quand Dieu n'a donné pour cela aux plus grands statuaires que du sable ou du limon pour la pétrir ? A quoi bon vivre pour ne contempler autour de soi que les ruines de ce qu'on a construit dans ses pensées ? Heureux les hommes qui meurent à l'œuvre, frappés par les révolutions auxquelles ils furent mêlés. La mort est leur supplice, oui, mais elle est aussi leur asile ! Et le supplice de vivre donc, le comptez-vous pour rien ? . . .

« Quant à moi, je serais mort déjà mille fois de la mort de Caton, si j'étais de la religion de Caton : mais je n'en

զայր ոք հաստիեայ որ իբրեւ զիան իցէ, եւ այնչափ ինչ տեսեալ որչափ եսս տեսի, եւ մեծ ինչ գրիցէ զուսոյնն զայն հնչումն անէակ որ յիշատակն կոչի մարդկան : Շատ է ինձ յԱստուծոյ յիշատակին լինել կենդանի. զմարդկան յիշատակաւ ծիծաղիմ ես : Ոչ եւս փոյթ ինչ է ինձ զկենաց :

« Ինձ կեանքս այս, յետ այսքանեաց արկածից ընդ որս անցի եւ դեռ եւս անցանեմ, նման թուի տեսարանացն այնոցիկ յորոց հուսկ յետոյ քան զամենեօին ելանիցէ ոք, եւ առ ժամ մի անդէն զկայ առնուցու յակամոյս՝ մինչեւ ամբօխն ի բաց արձակեացի, յորժամ դահլիճն ամայտացի եւ ջահքն շիջանիցին եւ կանթեղքն ծխիցին, եւ թատերավայրն մերկանայցէ ախուր դըրդմամբ յերսոյն զարդուց, եւ ստուերք եւ լուսթիւն՝ ճշմարտութիւնք սոսկալիք՝ փոխանակեալ յաջորդիցեն լուսաւորութեանց տեսարանին եւ քաջահնչողն երեւութից :

« Եւ բնաւ զինչ ինչ ունիցիմ ես ի կենցաղուսն յորմէ ստրջանօք անջատիցիմ : Ո՛չ աստքէն յառօջ քան զանձն իմ տեսի ես մահացեալ զամենայն զխորհուրդս իմ : Միթէ կամիցիմ երգել տակաւին հեղձամղձուկ բարբառով երգս եւ տաղս որ ի հեծութիւն յանգեացին : Միթէ ախորժիցեմ մտեւ վերստին յասպարէզսն քաղաքականս, որ թէ բանայցեն եւս՝ այլ ծանիցեն ոչ զվաղամեակի եղելոցս արտասանութիւնս : Միթէ ունիցիմ յոյս վստահութեան ի տարազս տեսչութեան հասարակաց զորս ամբօխն տրագ արագ ի ձեռս բերեալ եւ զնոյն գունակ ի բաց լքանէ : Ա՛յնչափ յիմար իցեմ զի ձուլել յաւակնիցիմ կամ ինձէն կուել կոփել ի սղիւնձ կամ ի կիճ անդրի սոսկավիթխար զազգի մարդկութեանս, մինչ տեսանեմ իսկ զի քաջագունիցն անգամ անդրիագործաց ոչ այլ ինչ աուեալ է առ այս Աստուծոյ բայց զաւալ կամ զկաւ ի թրեւ եւ ի լմեւ, Ընդէր իցէ կեալ յորժամ ոչ այլ ինչ տեսանիցէ ոք զիւրեւ բայց զաւերակս շինուածոցն զորս ի խորհուրդս իւր կառուցեալ էր : Երանի՛ որոց անկանիցին անդէն առ գործով՝ հարուածեալք ի յեղափոխութեանց անտի յորս խառնեալ գտան : Պատիժ պատուհասի է նոցա մահ, այր, բայց եւ սպաստան է նոցին : Եւ զկենդանութեան սպասուհաս չըրիցնս ինչ . . . :

« Իսկ ես բլար անգամ զմահ կատոնի մեռանէի՝ եթէ հաւատ զկատոնին ունէի. բայց չեմ ես իբրեւ զնա, այլ երկրպագու եմ խորհրդ-

suis pas ; j'adore Dieu dans ses desseins ; je crois que la mort patiente du dernier des mendiants sur sa paille est plus sublime que la mort impatiente de Caton sur le tronçon de son épée ! Mourir, c'est fuir ! On ne fuit pas.

« Caton se révolte, le mendiant obéit ; obéir à Dieu, voilà la vraie gloire !

« D'ailleurs, une réflexion juste m'a toujours paru condamner ces morts d'ostentation ou d'impatience. Cette réflexion, la voici : Ou la vie est un don, ou elle est un supplice. Si elle est un don, il faut la savourer jusqu'à la fin comme un bienfait quelquefois amer, mais enfin comme un bienfait ; et si elle est un supplice, il faut la subir comme une mystérieuse et méritoire expiation de nos fautes.

« Je vis donc, mais, comme vous le voyez, je ne vis pas sur des roses ; je défie Caton lui-même d'avoir plus que moi la satiété du temps. Je compte une à une, en les sentant toutes, mais sans en maudire aucune, les pierres de ma propre lapidation. Je n'accuse pas les hommes ; non, c'est injustice ou sottise. J'ai trouvé les hommes bons et le sort cruel : voilà le vrai.

« C'est ainsi que je vis ; et, cependant, faut-il tout dire ? Je vis quelquefois heureux de vivre, quoique attaché à ce pilori du travail forcé qui ne déshonore pas, mais qui tue. Eh bien ! savez-vous pourquoi je supporte la vie ? c'est par la vertu même de ce travail à mort qui est ma condition. Tout n'est pas supplice dans ce travail à mort ; non, le travail à mort, comme tous les autres supplices infligés par la Providence, a aussi sa goutte d'eau dans l'éponge à la pointe de la lance qui a bu le sang !...

« J'ai renoncé pour toujours à tout rôle ici-bas ; je l'ai fait sans peine, car ce rôle, je vous le dis devant Dieu, ce n'était pas ma personne, c'était ma consigne ; en quittant la scène, il n'est rien tombé de moi avec l'habit. Dans mes déceptions, rien ne m'était personnel ; je tra-

դոց կամացն Աստուծոյ. այնպէս հաւատացեալ եմ եթէ համբերատարն մահ յետին մուրացիլի ի վերայ յարդի՝ վսեմագոյն եւս է քան զանհամբեր մահն կատոնի ի վերայ երախտալիլ սուսերին։ Անձնամահն լինել փախուստ է, իսկ փախչել օրէն ոչ է :

« Կատոն ըմբոստանայ, մուրացիկն հպատակ է. Աստուծոյ հպատակել՝ փառք են անկապուտ :

« Դարձեալ եւ խորհրդածութիւն ինչ արդարացի դատապարտ առնէ ըստ իս զմահուան այնպիսիս սնտի պարծանաց կամ զանժուրթեանն եւ խորհրդածութիւնն այս իսկ է. Կեանքս մեր կամ պարգեւ է եւ կամ պատուհաս : Եթէ պարգեւ իցէ, հարկ է քամել զայն մինչեւ ի սպառ իբրեւ զբարերարութիւն, որ է երբէք զի դառն է, սակայն բարերարութիւն է. եւ եթէ պատուհաս, հարկ է զայն յանձին ունել իբր զխորհրդական ինչ քաւութիւն յանցուածոցն մերոց :

« Ապա ուրեմն կելով կեամ ես, այլ որպէս եւ տեսանեալ՝ ոչ ի վարդից վերայ կեամ. եւ հաւաստեաւ գիտեմ զի եւ կատոն ինքնին ոչ աւելի ինչ քան զիս յափրացեալ էր ժամանակաւ : Մի առ մի առնեմ ես հաշիւ, քանզի եւ զգամ միում միում, այլ չճանեմ նորով եւ ոչ միում, քարանցն այնոցիկ որով քարկոծ իմա : Բաւ յինէն բարեւ զմարդիկ. ոչ այդպէս, զի յանիրաւութիւն ինձ զրէր դործն եւ կամ յանստութիւնն ինձ ցանգ իսկ բարերոյս թուեցան մարդիկ, եւ անազորոյն՝ բողբն միայն. ընդ այս չիք երկնտել :

« Այսպիսի աւասիկ ունիմ ես կենդանութիւն. եւ սակայն, — թող ասեմ եւ զամենայն, — է երբէք զի ի բարեկենդանութեան վայելեմ, թէպէտ եւ կապեալ իցեմ ի բուռն աշխատութիւն, որ անպատիւ չառնէ զմարդ, բայց մահու մեռուցանէ : Եւ արդ զիտիցես է բուժ տանիցիմ ես այսպիսում կենդանութեան. քանզի եւ զմահուցափս այս աշխատութիւն յառաքինութիւն ինձ զրեմ : Ոչ ամենայն ինչ պատուհաս իցէ ի մահուցափ աշխատութեանս յայսմիկ, ոչ . աշխատութիւնն մահուցափ՝ որպէս եւ այլք ի պատուհասից առաքեալք ի վերնախնամն Տեսչութենէ, ունել ունի եւ նա զիւրն կաթիլ ջրոյ ի սպունգն հարեալ ի ծագ գեղարդեան որ էարբ զարիւն . . . :

« Վաղու եւս հրաժարեցի ես ի դերասանելոյ յաստիս, եւ այս ոչ ինչ դժուարին թուեցաւ ինձ. քանզի ոչ եթէ յանձնէ ինչ կացի երբէք դերասան, վկայէ ինձ Աստուած, այլ ի հարկեցուցիչ հրամանէ. ամին իրի իբրեւ ի տեսարանէն ի բաց մեկնեցայ, եւ ոչ մի ինչ ընդ հանդերձիցս անկաւ յինէն : Ի պատրանս յուսոյն որովք պարտեցայ՝

vaillais pour l'humanité, j'ai été déçu dans l'humanité. Que Dieu l'assiste ! l'homme n'y peut rien.

« D'acteur que je fus pendant vingt ans dans ce triste drame oratoire ou populaire de ma patrie, le prompt dégoût du peuple et la mobilité ordinaire des choses humaines m'ont rejeté au rang des spectateurs les plus oubliés ; je ne m'en plains pas : c'est le bon côté des disgrâces ; quand la foule se précipite où l'on ne veut pas aller, heureux l'homme seul !

« Mon existence ainsi est bien plus à moi ; je m'enveloppe de cette obscurité, je la resserre de jour en jour plus étroitement, comme un manteau d'hiver autour de mes membres ; que ne puis-je en envelopper aussi mon nom ?

« Mais d'où vient, me direz-vous encore, ce bonheur intime, si contradictoire avec une situation que vous dépeignez comme si pénible ? Expliquez-nous cette contradiction apparente. Un seul mot l'explique, et c'est par là que je voulais terminer : c'est que je suis redevenu franchement et exclusivement *HOMME DE LETTRES* ; c'est que je vis, grâce à cette passion pour la littérature, en société avec tous les hommes qui ont légué leur âme écrite à la mienne, comme nous léguerons tous une parcelle de notre âme écrite à ceux qui viendront après nous ; c'est que mon âme se distrait, s'édifie, se fortifie dans cette société des grands morts ; et c'est aussi parce que, indépendamment de ces bienfaisantes influences du travail littéraire en lui-même, je jouis de penser que ce travail, plaisir pour les uns, peine pour les autres, devoir pour moi, ne sera peut-être pas entièrement perdu pour ceux à qui je dois le fruit de mes veilles ! »

LAMARTINE

COURS FAMILIER DE LITTÉRATURE

Premier Entretien

անձնական ինչ բնաւ ամենեւին ոչ էր յիս. յօգուտ ազգի մարդկան վաստակեալ՝ ընդ մարդկան եւ խաբեցայ ի կարծիս. Տէր տեսցէ եւ ողորմեսցի. մարդ ոք մարդ չէ ինչ իմիք ձեռնհաս :

« Որ ընդ ամն քսան դերասան կացի ի տիրապէսացն տեսարանի բեմասացութեան կամ սամկապարութեան իմաց հայրենեաց , յարգարարն յափրութենէ ամբոխին եւ յընդարոյս վտիտխականութենէ մարդկեղէն իրաց միջն աւետլ ընկեցայ դարձեալ ի դասս հանդիսատեսից մուսցեւոյ : Եւ չտրտնջեմ ընդ այս. քանզի սոյն իսկ շահ ինչ ոգտի է աղետից. յորժամ խուժանն խուռն դիմիցէ ի տեղի յոր չիցէ արժան գնալ , երանի միտն :

« Այսու յեղանակաւ ճշգրտագոյն եւս յիս ինքն ամբոխի իմն կենդանութիւն. զաննչանս զայս խրթնութիւն զանձամբ արկեալ՝ օր ըստ օրէ անձկագոյնս սպառիմ ծրարիմ ես սովաւ իբրու ձմերայնով իմն մեկնոցաւ. իցի՛ւ թէ նովիմբ եւ զանունս իմ ծրարեալ սրտէի :

« Եւ ուստի քեզ , ասիցես արդեօք ցիս, ներքինդ քո այդ անդորրաւէտ երջանկութիւն դէմ ընդդէմ հակառակ տառապանացն զորս հարերդ ի գրի : Այլէ մեկնեա մեզ զակներեւդ զայդ ընդդիմարանութիւն , Մի միայն բան շատ լիցի ի լուծումն տարակուսանացդ , զոր եւ կամ է ինձ կիմք խօսիցս սունել . սոյն իսկ է զի ես դարձեալ վերստին ԱՅՐ ԳՐԱՆՈՐԱԿԱՆ եղէ յաննենդ մտաց եւ յառաջ քան զամենայն. եւ զի այսու մուլութեամբ զհետ զբականութեան զակատեալ՝ կենցաղակից գտանիմ մարդկան որ զոգիս իւրեանց նշանագրեալ՝ իմում ոգւոյս թողին ի ժառանգութիւն, զոր օրինակ եւ մեք առ հասարակ զմասն ինչ ոգւոյս մերոյ թողցուք այնոցիկ որ զհետն մեր գայցեն. եւ զի ոգիս իմ զբազնու , շինի եւ կազդուրի յորժամ ընդ մեռելոցն այնոցիկ վեհից լինիցի զրուցակից . եւ զի դարձեալ , թող զսեպհական արգասիս բարեաց գրաւորականիս այսր աշխատութեան , քաղցր է ինձ զմտաւ ածել եթէ սոյն այս աշխատութիւն որ ի հեշտութիւն դրի սմանց, եւ այլոց ի տառապանս, եւ ինձ ի պարտիս, թերեւս ոչ ի սպառ անպտուղ կորիցէ սակս այնոցիկ որոց պարտիմ ես զարդիւնս իմաց տքնութեանց : »

ԼԱՄԱՐՏԻՆ

ԳԻՒՐԸՆՏԵԼ ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻԻՆ ԶՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵՆԷ

Զրուցարարիւն առաջիկն

Roule libre et superbe entre tes larges rives,
Rhin, Nil de l'Occident, coupe des nations!
Et des peuples assis qui boivent tes eaux vives
Emporte les défis et les ambitions!

I

Il ne tachera plus le cristal de ton onde,
Le sang rouge du Franc, le sang bleu du Germain;
Ils ne crouleront plus sous le caisson qui gronde,
Ces ponts qu'un peuple à l'autre étend comme une main!
Les bombes, et l'obus arc-en-ciel des batailles
Ne viendront plus s'éteindre en sifflant sur tes bords;
L'enfant ne verra plus, du haut de tes murailles,
Flotter ces poitrails blonds qui perdent leurs entrailles,
Ni sortir des flots ces bras morts!

Roule libre et limpide, en répétant l'image
De tes vieux forts verdis sous leurs lierres épais,
Qui froncent tes rochers, comme un dernier nuage
Fronce encor les sourcils sur un visage en paix.

II

Ces navires vivants dont la vapeur est l'âme
Déploieront sur ton cours la crinière du feu;
L'écume à coups pressés jaillira sous la rame,
La fumée en courant léchera ton ciel bleu.
Le chant des passagers, que ton doux roulis berce,
Des sept langues d'Europe étourdira tes flots,
Les uns tendant leurs mains avides de commerce,
Les autres allant voir, aux monts où Dieu te verse,
Dans quel nid le fleuve est éclos.

Ընթա պերճ եւ ազատ ընդ քո լայն արահետ
Հռենոս, նորըջ Նեղոս, բաժակ բիւր վեհազանց,
Եւ զազգաց որ նըստին յումպ քո ջուրց կենսաւէտ
Առեալ տար ըզգուումն եւ ըզկիրս խրոխտասարանձ :

Ս.

Կոհակին քո բիւրեղ ներկ ոչ եւս առնուցու
Ի Փրանկին չէկ արիւն, ի կապոյտ Գերմանին.
Ոչ ի փուլ գան կամուրջքդ այդ ի թունդ մարտացու
Որք յազգաց առ ազինս ձեռք հաշտից կարկառին.
Ռուսք եւ գունտ ատրազոյն, ծխածանք գուպարաց,
Ոչ դայցեն շիջանել առ արինդ շառաչուկ.
Ոչ մանուկ այլ ակոցէ ի բարձանց պարըսպաց
Ըզխարսեալ լանջս ի լուզ թօթափեալս յընդերաց,
Եւ ոչ յալիսդ անշունչ բազուկ :

Ընթա վճիտ եւ ազատ, եւ զպատկեր ցոլացիկ
Մամուապատ հին բերդից ի ակսիլ ամ ի քեզ,
Եւ զվիմաց որ կընճոին բաղեղամբ խուռնածիք
Իբր յօնիւք խորշովեալ դէմն անդորր ոգի հեզ :

Բ

Այդ քո նաւք կենդանիք այց սըղտին է հողի
Ձիւրեանց բաշ բոցավառ սըլիւեացեն յար ըզքեւ,
Ցայտեացեն բիւր փըրփուրք խիտ բախմանց թխակի,
Լիզեացէ զօդ կապոյտ նոցին ծուխ սըրաթեւ,
Եւրոպոյ եօթնաթիւ ազգք ի քեզ ճօճելով
Քաղցր ի յերգ յաղթեացեն քոց ալեաց բարբառոյն,
Կէսք յաւար վաճառուց ձեռս ագահ ձըգելով,
Ի լերինս այլք սր Տէրն հեզու գքեզ դիմելով
Ձի ակեցեն սր եղիր ըզբոյն :

Roule libre et béni ! Ce Dieu qui fond la voûte
 Où la main d'un enfant pourrait te contenir,
 Ne grossit pas ainsi ta merveilleuse goutte
 Pour diviser ses fils, mais pour les réunir !

III

Pourquoi nous disputer la montagne ou la plaine ?
 Notre tente est légère, un vent va l'enlever ;
 La table où nous rompons le pain est encor pleine,
 Que la mort, par nos noms, nous dit de nous lever !
 Quand le sillon finit, le soc le multiplie ;
 Aucun œil du soleil ne tarit les rayons ;
 Sous le flot des épis la terre inculte plie :
 Le linceul, pour couvrir la race ensevelie,
 Manque-t-il donc aux nations ?

Roule libre et splendide à travers nos ruines,
 Fleuve d'Arminius, du Gaulois, du Germain !
 Charlemagne et César, campés sur tes collines,
 T'ont bu sans t'épuiser dans le creux de leur main

IV

Et pourquoi nous haïr, et mettre entre les races
 Ces bornes ou ces eaux qu'abhorre l'œil de Dieu ?
 De frontières au ciel voyons-nous quelques traces ?
 Sa voûte a-t-elle un mur, une borne, un milieu ?
 Nations, mot pompeux pour dire barbarie,
 L'amour s'arrête-t-il où s'arrêtent vos pas ?
 Déchirez ces drapeaux ; une autre voix vous crie :
 « L'égoïsme et la haine ont seuls une patrie ;
 La fraternité n'en a pas ! »

Roule libre et royal entre nous deux, ô fleuve !
 Et ne t'informe pas, dans ton cours fécondant,
 Si ceux que ton flot porte ou que ton urne abreuve
 Regardent sur tes bords l'aurore ou l'occident !

Ընթա սուրբ եւ ազատ. զի որ ստեղծ զայն կամար
 Ուր մանկան դաստ կարէ սանձարկու լինել քեզ,
 Հրաշագեղ ծաւալէ զքո կաթիլս անհամար
 Ոչ որդւոցն անջըրպետ, այլ զի զօդ եղիցես :

Գ

Եւ զի մեզ գալ ի վսեր ըզլերանց եւ զդաշտէն,
 Մեր թեթեւ են խորանք զորա ընդ հուսի հողմ առցէ.
 Չեւ սեղանն յոր բազմիմք լեալ թափուր ի հացէն
 Յանուանէ մեզ անտի մահն արիք ձայնեսցէ :
 Յաւարտել ահօսից նոցին խօփ տայ զբեղուն.
 Չիք արիւոյն նըշուլից ըսպառող բիբ ական.
 Արտ խոտան ընկընու ի հասկացըն ծովուն.
 Եւ տոհմից մեռելց ի ծածկոյթ մահաքուն
 Ե՞րբ սլակասեաց հողոյն սլատան :

Ընթա սէգ եւ ազատ ընդ դերբուկս անհամար,
 Ո՛վ վըտակդ Արմինեոյ, Գերմանաց եւ Կեղտաց.
 Ի քո բըւրս բանակեալք Կարող մեծն եւ Կեսար
 Զքեզ արբին զանըսպառդ տըւեալ գօդ դաստակաց :

Դ

Մինչեւ ցերբ սխ եւ քէն եւ սահմանք կան յազինս,
 Այդ արձանք եւ այդ ջուրք ատելիք Աստուծոյ.
 Սահմանաց հետս ուրեք մ ետես ընդ երկինս.
 Ո՛ւր սարխոսդ կամարին, մար կոթող կոփածոյ.
 Ազգք երկրի, ձայն ունայն, խըժղըժից վայելուչ,
 Մի՛ սահման ընթացից եւ սիրոյդ է սահման.
 Հերձցին դրօշք այդպիսիք, ահա ձայն սըրտառուչ.
 « Հայրենիս մ ունի. — այր քինոտ ուանձընդիր,
 Եղբայրութեան չիք մի կայան. »

Ընթա վսեմ եւ ազատ ընդ աշխարհս մեր, ս՛վ դետ,
 Մի բնաւ քեզ լիցի փոյթ ի քո դնացըս բերրի
 Թէ որ չու քեւ առնեն կամ ըմպեն յաղբերէդ
 Դէմս ի յելս ունիցին թէ ի մուսս արեգի :

V

Ce ne sont plus des mers, des degrés, des rivières,
 Qui bornent l'héritage entre l'humanité :
 Les bornes des esprits sont leurs seules frontières ;
 Le monde en s'éclairant s'élève à l'unité.
 Ma patrie est partout où rayonne la France,
 Où son génie éclate aux regards éblouis !
 Chacun est du climat de son intelligence ;
 Je suis concitoyen de toute âme qui pense :
 La vérité, c'est mon pays !

Roule libre et paisible entre ces fortes races
 Dont ton flot frémissant trempa l'âme et l'acier,
 Et que leur vieux courroux, dans le lit que tu traces,
 Fonde au soleil du siècle avec l'eau du glacier !

VI

Vivent les nobles fils de la grave Allemagne !
 Le sang-froid de leurs fronts couvre un foyer ardent ;
 Chevaliers tombés rois des mains de Charlemagne,
 Leurs chefs sont les Nestors des conseils d'Occident.
 Leur langue a les grands plis du manteau d'une reine,
 La pensée y descend dans un vague profond ;
 Leur cœur sûr est semblable au puits de la sirène,
 Où tout ce que l'on jette, amour, bienfait ou haine,
 Ne remonte jamais du fond.

Roule libre et fidèle entre tes nobles arches,
 O fleuve féodal, calme mais indompté !
 Verdis le sceptre aimé de tes rois patriarches :
 Le joug que l'on choisit est encor liberté !

VII

Et vivent ces essaims de la ruche de France,
 Avant-garde de Dieu, qui devancent ses pas !

Ե

Ոչ ծովք ոչ աստիճանք ոչ առուք գետահետ
 Ի մարդկան ըստացուածս արկանեն այլ բաժին .
 Հանճարոյ միայն չափք են նոցանց անջըրպետ ,
 Տիեզերք լոյս առեալ եւ ի մի սէր շարժին :
 Անդ են իմ հայրենիք ուր շողէ Գաղղիա ,
 Իմաստից ուր նովաւ թօթափի քուն թըմբիր .
 Ձիք սրում տարազէս է մըտաց մեր կլիմայ ,
 Ձէ վասն իմ ոք օտար թէ չիցէ անխոյ ,
 Ճըշմարտութիւնն է իմ երկիր :

Ընթա հեղ եւ ազատ ընդ մէջ խրոխտ ամբօխց ,
 Որ ի քո մըկանունս մըխեն միտս եւ սողալատ ,
 Եւ զայրոյթ նոցա հին յատակ քոց ընթացից ,
 Ի դարուս հալէսցի ջեր ընդ ջրոյն սառնապատ :

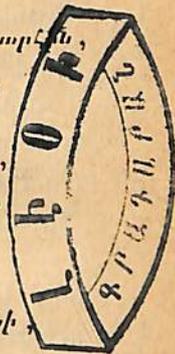
Զ

Կեցցեն ճնունդք քաջազունք Գերմանաց աշխարհին ,
 Որոց ցարալն ճակատ դաղէ հնոց հրարորբք ,
 Ի մեծէն Կարողեայ որ ի գլուխ թագ սալին ,
 Որոց սեւք յեւրոպէ խորհըրդոց են նեստորք ,
 Ծաւ ի ծաւ է լեզուն զերթ բամբշան ծիրանի ,
 Ուր իմաստք իջանեն իրր ի խոր ինչ վըհեր .
 Սիրտ անքոյթ է նոցա իրր ըզգուր Սիրենի ,
 Ուր արկեալքն ամենայն , սէր կամ քէն վայրենի ,
 Ոչ ելանեն երբէք ի վեր :

Ընթա քաջ եւ ազատ ընդ կամարս գեղազան ,
 Ասպետաց գետ անդորր , այլ սանձից աննըկուն ,
 Ջարքոյցից հայրազութ ծաղկեցո զգաւազան .
 Որ սիրով ընտրէ լուծ՝ նա ազատ է համբուն :

Է

Թող կեցցեն եւ այս սարք փեթակին Գաղղիայ ,
 Քաջարջաւ սահլիրայք բննական բանակին ,

Comme des voyageurs qui vivent d'espérance,
 Ils vont semant la terre, et ne moissonnent pas....
 Le sol qu'ils ont touché germe fécond et libre;
 Ils sauvent sans salaire, ils blessent sans remord :
 Fiers enfants, de leur cœur l'impatiente fibre
 Est la corde de l'arc où toujours leur main vibre
 Pour lancer l'idée ou la mort !

Roule libre, et bénis ces deux sangs dans ta course;
 Souviens-toi pour eux tous de la main d'où tu sors !
 L'aigle et le fier taureau boivent l'onde à ta source;
 Que l'homme approche l'homme, et qu'il boive aux deux bords !

VIII

Amis, voyez là-bas ! — La terre est grande et plane !
 L'Orient délaissé s'y déroule au soleil ;
 L'espace y lasse en vain la lente caravane,
 La solitude y dort son immense sommeil !
 Là, des peuples taris ont laissé leurs lits vides ;
 Là, d'empires poudreux les sillons sont couverts ;
 Là, comme un stylet d'or, l'ombre des Pyramides
 Mesure l'heure morte à des sables livides
 Sur le cadran nu des déserts !

Roule libre à ces mers où va mourir l'Euphrate ;
 Des artères du globe enlace le réseau,
 Rends l'herbe et la toison à cette glèbe ingrate :
 Que l'homme soit un peuple, et les fleuves une eau !

IX

Débordement armé des nations trop pleines,
 Au souffle de l'aurore envolés les premiers,
 Jetons les blonds essaims des familles humaines
 Autour des nœuds du cèdre et du tronc des palmiers !
 Allons comme Joseph, comme ses onze frères,

Ուղեւորք սրարարեալք քաղցր յուսոյն ի ցօղոյ,
 Որ դնացին վարելով եւ բնաւ ոչ հընձեցին .
 Հող հըպեալ ի նոցունց տայ զընձիւզ յորդառատ,
 Զի վըրկեն անարծաթ եւ խոցեն անըստգիւտ .
 Աէդ մանկտի որոց սիրտ յանժոյժ թիւ ներդասլատ,
 Լոր է լայն աղեղան յոր ճըգին ձեռք աղատ,
 Ոստուցանել մահ կամ խորհուրդ :

Ընթա օ՛ն եւ օրհնեա դու զկըրկին զայս արիւն,
 Յուշ քեզ վասն երկոցուն աջ որ զքեզըն կազմեաց,
 Յականէդ քո ըմպեն ամեհի ցուլ ւարծուին,
 Թող եւ մարդ աւ մարդով արբցեն յայդ եղերաց :

Ը

Տեսէք, ո՛ր բարեկամք .— լայնատարր է երկիր .
 Արեւելք անտէրունչ կայ սրարգեալ յարեւու .
 Անդ խոնջի կտրաւանըն դանդաղ ի նանիր,
 Ամային անդ բնութիւն թանձրախոր նինջ առնու .
 Անդ աղինք ցամաքեալք հետս անջուրըս թողուն,
 Անդ ախօք են ծածկեալ ի փոշեաց հին գահոյց,
 Անդ ըստուեր կայ բըրզանց իբր սկի ցուս կանդուն
 Զչափ ժամուն ակնարկիւ մահատիւղ աւազոյն,
 Յանապատից մերկ ժամացոյց :

Ընթա էջ յայն ի ծովս ուր եփրատ մեռանի,
 Կըցորդեա դու զտուէչս աշխարհիս երակաց .
 Տուր դարձեալ խոտ եւ ասր անդէոց խոտանի,
 Թող մի ազգ լիցի մարդն եւ մի ջուր դետք ազգաց :

Թ

Ի զեղուն ամրտից սպառազէն նահատակք
 Յայգւոյն սիւք սըլասցուք մինչ ի ծագս աշխարհին,
 Եւ զխարտեաչ սարս մարդկան ժիր մեղուս ի վաստակ
 Սըվուեսցուք անդ ուր նոճք եւ մայրիք սլատառին,
 Անդ ուրեմն եւ Յովսէփ եւ եղբարք մեասան,

Vers les limons du Nil que labourait Apis,
 Trouvant de leurs sillons les moissons trop légères,
 S'en allèrent jadis aux terres étrangères
 Et revinrent courbés d'épis!

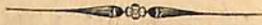
Roule libre, et descends des Alpes étoilées
 L'arbre pyramidal pour nous tailler nos mâts,
 Et le chanvre et le lin de tes grasses vallées!
 Tes sapins sont les ponts qui joignent les climats.

X

Allons-y, mais sans perdre un frère dans la marche,
 Sans vendre à l'oppresseur un peuple gémissant,
 Sans montrer au retour aux yeux du patriarche,
 Au lieu d'un fils qu'il aime, une robe de sang!
 Rapportons-en le blé, l'or, la laine et la soie,
 Avec la liberté, fruit qui germe en tout lieu;
 Et tissons de repos, d'alliance et de joie,
 L'étendard sympathique où le monde déploie
 L'unité, ce blason de Dieu!

Roule libre, et grossis tes ondes printanières,
 Pour écumer d'ivresse autour de tes roseaux;
 Et que les sept couleurs qui teignent nos bannières,
 Arc-en-ciel de la paix, serpentent dans tes eaux!

LAMARTINE

Լիազիրի որայից ի խընդիր խաղացին,
 Ի կողմանս հեռուորս ճոխ ափանց նեղոսեան,
 Ուր Ապիս հարկանէր հերկս ի կաւ ջըրարբին,
 Եւ ծանր հընձովք դարձ արարին:

Ընթա խրոխտ եւ իջո յաստղադարդն ի յԱլպեայց
 Ջըրդաձեւ ծառն ըստուար մեզ ի կայմ բարձրաբերձ,
 Ըղկանեփն եւ ըզվուշ ի սարարտ քոց հովտաց,
 Ջեղեւինս ի կամուրջ կապ երկուց քո եղերց:

Ժ

Օ՛ն արիք երթիցուք, այլ եղբոր մի՛ կորուստ,
 Մի՛ վաճառ խըժղըժին տառապեալ ժողովուրդ,
 Մի՛ աչաց ճերունւոյն ի դարձին մեր անտուստ,
 Սիրայնոյն փոխանակ պատմուճան արիւնուտ,
 Այլ բերցուք ըզցսրեան զոսկի զասր ըզչերամ,
 Միտս ազատ արգաւանդ յամէն ծագս աշխարհաց,
 Հիւսեցուք հաշտ սիրով, եւ խընձղիւք յամայր ամ,
 Դրօշ ի գոյն գեղեցիկ քաղցր ազանց համերամ,
 Զմիութիւն կնիք զր ինն ընտրեաց:

Ընթա ցանդ կուտակեալ ըզ կոհակսըդ դարնան,
 Եւ ի շամբս եղեգանց փըրփրացիր արեցեալ:
 Գոյնք եօթնեակ մեր դրօշուց սուրբ հաշտից ծիածան
 Ի քո ջուրս յարաժամ թող առցեն ըզ ծաւալ:

ԼԱՄԱՐՏԻՆ

I

Quand le bronze, écumant dans ton moule d'argile,
Léguera par ta main mon image fragile
A l'œil indifférent des hommes qui naîtront,
Et que, passant leurs doigts dans ces tempes ridées
Comme un lit dévasté du torrent des idées,
Pleins de doute, ils diront entre eux : De qui ce front ?

II

Est-ce un soldat debout frappé pour la patrie ?
Un poète qui chante, un pontife qui prie ?
Un orateur qui parle aux flots séditieux ?
Est-ce un tribun de paix soulevé par la houle,
Offrant, le cœur gonflé, sa poitrine à la foule,
Pour que la liberté remontât pure aux cieus ?

III

Car dans ce pied qui lutte et dans ce front qui vibre,
Dans ces lèvres de feu qu'entr'ouvre un souffle libre,
Dans ce cœur qui bondit, dans ce geste serein,
Dans cette arche du flanc que l'extase soulève,
Dans ce bras qui commande et dans cet œil qui rêve,
Phidias a pétri sept âmes dans l'airain !

IV

Sept âmes, Phidias ! et je n'en ai plus une !
De tout ce qui vécut je subis la fortune,
Arme cent fois brisée entre les mains du temps,
Je sème de tronçons ma route vers la tombe,
Et le siècle hébété dit : « Voyez comme tombe
« A moitié du combat chacun des combattants !

Ա.

Յորժամ ի քրայդ կաւեայ պըղինճ շառաչուն
Քեւ աւանդէ զիմըս պատկեր անկայուն
Հանդերձեւայ ազգին անիոյթ նըկատից,
Նոքա զմատունս յածեալ ընդ խորշս իմ սյալից
Իբր ընդ անջուր հին խորհըրդոց հեղեղատ,
Եւ այր ցընկեր հարցցեն թէ ո՞յր այս ճակատ :

Բ.

Մարտիկ արի խոց հայրենեացն առ ի սէր,
Թէ երգահան քերթող՝ թէ քուրմ աղօթկեր.
Միթէ հռետոր՝ խեռ կոհակաց բանախօս,
Կամ հաշտարար տրիբուն բազմեալ ջուրց ի նուս
Որ կարկառեաց ըզլանջս ընդդէմ ամբոխին
Ձի սուրբ ելցէ ազատութիւնն ընդ երկին :

Գ.

Յայդ աննահանջ ոտն եւ ճակատ կորովի,
Հրեղէն շըրթունս ցեւեալս ազատըն բանի,
Ի թըրթրականդ այդ սիրտ՝ յայդ ձեւ դեղեցիկ,
Յաղեղնածեւ կողդ հիացմամբ ուռուցիկ,
Յայդ տիրական բազուկ՝ յայդ ակըն խոհուն,
Եօթնեակ ոգիս ձուլեաց Փիդիաս ի բովուն :

Դ.

Նա եօթն ոգիս, իսկ ես չունիմ եւ ոչ մի.
Որոց կեցին՝ բնաւիցն ընդ բազդ ես անցի.
Ժամանակին լեալ զէն բիւրիցս ի ձեռին,
Ձրեկորս իմ արդ ցանեմ ընդ հետըս չիրմին,
Եւ յիմարեալն աշխարհ ասէ. « Տես զիարդ
« Ի կէս մարտին դընին մարտիկը զխտապատ :

V

« Celui-là chanta Dieu, les idoles le tuent !
 « Au mépris des petits les grands le prostituent.
 « Notre sang, disent-ils, pourquoi l'épargnas-tu ?
 « Nous en aurions taché la griffe populaire ! . . .
 « Et le lion couché, lui dit avec colère :
 « Pourquoi m'as-tu calmé ? ma force est ma vertu ! »

VI

Va, brise, ô Phidias, ta dangereuse épreuve ;
 Jettes-en les débris dans le feu, dans le fleuve,
 De peur qu'un faible cœur, de doute confondu,
 Ne dise en contemplant ces affronts sur ma joue :
 « Laissons aller le monde à son courant de boue »,
 Et que faute d'un cœur, un siècle soit perdu !

VII

Oui, brise, ô Phidias ! . . . Dérobe ce visage
 A la postérité, qui ballotte une image
 De l'Olympe à l'égout, de la gloire à l'oubli ;
 Au pilori du temps n'expose pas mon ombre !
 Je suis las des soleils, laisse mon urne à l'ombre :
 Le bonheur de la mort, c'est d'être enseveli.

VIII

Que la feuille d'hiver au vent des nuits semée,
 Que du coteau natal l'argile encore aimée,
 Couvrent vite mon front moulé sous son linceul,
 Je ne veux de vos bruits qu'un souffle dans la brise,
 Un nom inachevé dans un cœur qui se brise !
 J'ai vécu pour la foule, et je veux dormir seul.

LAMARTINE

Ե

« Նա զՏէր երգեաց, եւ կուռք ըզնա սպանանեն.
 « Աւագք յայտանս ըզնա փոքունցըն մասնեն.
 « Հիմ դու ասեն ի մերս տրին անխայեր,
 « Եւ զխուժանին ներկել ճիրանս ոչ թողեր . . .
 « Եւ ընկողմնեալ առիւծն ասէ զայրագին.
 « Հիմ զիս սանձեր. յուժին խմում են փառք իմ » :

Զ

Երթ, փիղիսս, մանրեա զայդ փորձ դըժպընէի,
 Ամա զնըչխարսն ի հուր ի ջուրս ամեհի.
 Գուցէ անզոր սիրտ ի վարանս տարուբեր
 Յայտս իմ զխեալ զայսքան այտանս եւ զեղեր
 Ասիցէ, « Թող տըզմուտ հստէ այս աշխարհ » .
 Եւ զի չիք սիրտ մի կորիցէ՛ թող մի դար :

Է

Այո, փիղիսս, մանրեա եւ բարձ զայդ զիմակ
 Որ զիմ պատկեր քարչէ ի կայս ընդգլխակ,
 ՅՈղիմսեայ յաղաս, եւ ի փառաց ի մուաց.
 Մի՛ զիմք ըստուեր տաս նըչաւակ սպառնեաց.
 Արիիք տաղտուկ են ինձ, թող կամ ի ստուերի.
 Երանութիւն մահուն հանգիստն է շիրմի :

Ը

Թող դու տերեւ հոսեալ հողմով զլշերի,
 Թող դեռ ախորժն ինձ կաւ բըլրոյս հայրենի,
 Վաղ ծածկեսցեն զգլուխս իմ ձուլեալ յայն պատանս,
 Ի ձեր գոռմանց իընդրեմ սին սիւք մի միայն.
 Անուն թերատ հընչեալ ի սիրտ ցաւագին.
 Ես ամբոխին կեցի, հանգեսոյց առանձին :

ԼԱՄԱՐՅԻՆ

A SA MAJESTÉ
LA REINE VICTORIA

Un jour, comme une reine, aussi belle que sage,
Était prête à franchir un humide passage,
Sous ses pieds menacés par quelques gouttes d'eau
Un courtois gentilhomme étendit son manteau.
Noble Victoria! c'est d'après ce modèle
Que la France, aujourd'hui, digne de vous et d'elle,
A, pour vous recevoir avec un juste orgueil,
Comme un moelleux tapis déroulé son accueil.
Jamais de ses États Souveraine sortie
N'émut chez des voisins autant de sympathie :
Aux fleurs que devant vous effeuillent tant de mains,
Aux dômes de drapeaux tendus sur vos chemins,
Vous pourriez croire, à part nos divers idiomes,
N'avoir pas jusqu'ici quitté vos trois royaumes ;
Nos respects ont suivi votre royal essor ;
L'Élysée est à vous ; vous êtes à Windsor.
O Reine d'Angleterre ! en nos doubles annales,
Ce jour sera marqué de lettres capitales ;
Le monde en ce moment tourne sur nous les yeux.
Si Votre Majesté se montre sous nos cieux,
Ce n'est pas pour flatter un caprice de femme,
Pour comparer Saint-Paul aux tours de Notre-Dame,
Pour voir si Regent-Street, constellé de bazars,
Ou rayonne ou pâlit devant nos boulevards,
Pour mesurer Greenwich auprès des Invalides ;
Mais avec des pensers plus vastes, plus solides,
Pour signaler au monde un notoire argument
Du pacte qui nous lie indissolublement,
Pour personnifier la France et l'Angleterre
Entrelaçant leurs mains pour la paix ou la guerre.

Ա. Ռ. Վ. Ե. Հ. Ա. Փ. Ա. Ռ.
Վ. Ի. Կ. Տ. ՈՐ. Ի. Ա. Թ. Ա. Գ. ՈՒ. Հ. Ի

Ի դըլսոյից ոմն խնաստուն եւ չըքնող
Ա. յն ինչ երբեմն ընդ վայր տամուկ առնէր անց,
Ձի մի' ջրոյն շիթք ածցեն ոտիցըն զըմբող
Ասպետ ըզգօն զամղանն յերկիր տարածեաց :
Ա. յսպէս ահա, Վիկտորիա վեհափառ,
Արժանաւորն անձին եւ քեզ Գաղղիա
Ըզմեծարանն իբր ըզընքուչ ինչ պաստառ
Սըվուէ 'նդ ոտիւք քո հըրճուողին եւ պանծոյ :
Իցէ երբէք դըլսոյ ելեալ յիւր երկրէն
Ում սէր սյսքան ազգք եւ ազինք ձօնեցին.
Ծաղկանցդ ի հոյլ զոր բիւր դաստակը ծաւալեն,
Դրօշուցդ ի տես սրովք ծածկի քո ուղին
Ո՞չ կարծիցես, լեզուաց խըտիրքն ի բացէ,
Թէ չեւ ելեր դու յեռասպակ աշխարհէդ.
Մերն Եզիւսեան պալատ ահա քեզ բաց է,
Իբր ի Վինսոր դու զօդ շընչես կենսաւտայ
Ո՛վ Անգղիոյ վըսեմափառ Թագուհի,
Ի տառս ոսկի դրոշմեցի օրս յարակայ
Յերկուց ազգացըս մըշտընջեան տումարի.
Ա. յժմէն աշխարհ ակընկառոց ի մեզ կայ :
Ոչ, ոչ գաս դու ի կնոջ կամակ հաճոյից,
Ոչ զի գըբըգունըս տաճարին Տիրամօր
Բերցես ի կշիւ ընդ Պօղոսեան զըմբեթից,
Ոչ ըզմէճէնթ—Սթրիթ կըրտակօք բիւրաւոր
Ընդ քաղաքիս ծառատընկոց կըռիցես,
Կամ թէ զկրինիչ ընդ խեղ մարտկաց օթեւան.
Ա. յլ զի խորհուրդ ազգաց վըսեմ յայանիցես
Ձանլցծ ուխտին սրով զօդիմք անբաժան,
Եւ Գաղղիոյ եւ Անգղիոյ տաս իրան
Ձի ձեռս ի ձեռքս խառնեցես կաթոգին,
Խաղաղութեան գործել զաշխարհըս կայան
Կամ թէ ի մարտ գտաւ ընդդէմ ոտիւին.

Vous verrez cependant nos antiques palais,
 Saint-Germain qui s'ouvrit pour un naufrage anglais,
 Saint-Cloud se déroulant sur des bois frais et sombres,
 Versailles, vieux séjour plein d'historiques ombres
 Qui vont se demander pour quel hôte et pourquoi
 Leurs jardins ont revu les fêtes du grand roi.
 Ces loisirs suffiront à plus d'une journée.
 Puis, au sein de Paris un moment retournée,
 Quand vous visiterez le toit monumental
 Du palais qu'inspira le Palais de cristal,
 Vous y tressaillirez de voir, non des merveilles,
 Hyde-Park à vos yeux en offrit de pareilles,
 Mais de voir devant vous, l'un par l'autre embellis,
 Nos drapeaux fraternels entremêlant leurs plis,
 Ainsi qu'en ce moment, sur le cap Chersonèse,
 Ils flottent au milieu d'une ardente fournaise,
 Ainsi qu'ils reviendront, car Dieu les bénira,
 Sanglants, toujours unis, couverts d'un long hurra !

Se peut-il que des cœurs, que le ciel créa frères,
 Se soient fait tant de deuils sous des couleurs contraires !
 Que deux peuples, doués de généreux instincts,
 Grandissant à la fois vers les mêmes destins,
 Unis par le savoir, les arts, la poésie,
 Aient nourri si longtemps une âcre jalousie,
 De vains ressentiments du temps de Beaumanoir,
 Légés par Jeanne d'Arc et par le prince Noir !
 Nous le répudions, ce funeste héritage.
 O Reine ! devant vous qui venez en otage,
 Par un nœud gordien nous lions le faisceau ;
 Nous scellons notre accord d'un infrangible sceau ;
 Devant vous aujourd'hui qu'une autre ère commence.
 C'en est fait ; l'avenir à nos yeux s'ouvre immense ;
 De la nuit politique un nouvel astre sort

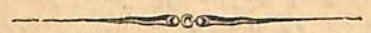
Այլ եւ տեսցես զմեր զապարանս վաղեմի,
 ԸզՍէն—ժէրմէն զԱնգղիացւոցն սպաստան
 Որ սպրեցան ի կոհակաց ամեհի,
 Եւ ըզՍէն—Քլու զանտառազարդն օթարան,
 Եւ ըզՎերսայլ հին բնակարան մեր նախնեաց
 Յորում հարցցեն նոցին ուրուք՝ հիմ այս հիւր
 Յայց ելանէ իւրեանց թաւուան անտառաց,
 Եւ արքային մեծի հանդէսք ըզհետ իւր
 Իսկ ի Փարիզ դարձեալ անդրէն յետ աւուրց
 Յորժամ մըտցես ի վիթխարին տաղաւար
 Զոր բիւրեղեայն քո նախ պալատ մեզ ուսոց,
 Անդ սըխրասցիս՝ ո՛չ ընդ կերտուածս անհամար
 Զի քեզ եւ Հայտ—Փարք ընծայեաց նըմանիս,
 Այլ ընդ դրօշուցըն մեր խառնուրդ ծալ ի ծալ
 Որ ըզմիմեանս գեղազարդեն եւ զարդիս
 Մինչ ֆերսանեանն ի սար սոռնուն ըզծաւալ
 Անախ անշուշտ ի հրաբորրոք հընոցէն
 Տեառն օրհնութեամբ բասրատիսք անանջատ
 Սաւառնեացին յաղթանակու եւ այսրէն
 Յորժամ դարձցին հասարակաց ի դըրուատ :

Աիրտք որ եղբարք յԱրարողէն հաստեցան
 Ի՞րր իցէ մարթ զի սուգ միմեանց դործիցեն.
 Ի՞րր ազգք երկու ճոխք ի բարուց պատուական
 Մինչ մեծաքայլ ի նոյն ի բազդ վերսանեն,
 Ըզնոյն մըտաց ըյս նոյն զարուեստ ունելով,
 Այնքան յերկար դառն ի նախանձ ծըրդեցան
 Պոմանուարին աւուրց յանմիան ի խըւով,
 Զոր Յովհաննա Տարք թող եւ թուին այն Իշխան :
 Ի բաց մեք զայն մերժեմք բաժին դըժպըհի,
 Գորդիոնեան նորոգ զօդիւ պընդեալ խուրձ
 Քեզ յանդիման, ո՛վ վեհախառ թագուհի,
 Որ գրաւական դաս մեզ ի գլուխ նոր դարուց,
 Ի կնիք անլցծ կըռեմք ըզմերս ուխտ դաշին,
 Եւ զապագայն դիտեմք անկէտ ի բարիս.
 Քաղաքականըն զիշերոյ նոր արփին

Qui , d'un jet de lumière , a consterné le Nord ;
 C'est un soleil d'honneur , de gloire , de justice ,
 Dont le ciel maintiendra l'immuable solstice
 Sur nous , Victoria ! sur nos derniers neveux .

Recevez donc ici nos transports et nos vœux !
 Puissent vos calmes jours atteindre la durée
 D'une reine qui seule à vous est comparée,
 La fille de Henri que, par des nœuds étroits ,
 Lia la politique au meilleur de nos rois !
 Les faveurs que répand la main surnaturelle
 Ont abondé sur vous encor plus que sur elle.
 Déjà le peuple anglais, dès qu'elle fut debout,
 Étendait loin ses bras, il les étend partout ;
 Quelques sombres récits attristent son histoire,
 La vôtre ne renferme aucune page noire ;
 Comme elle , vous avez un noble sang d'aïeux ,
 L'auguste majesté sur un front gracieux,
 Une cour qui vous doit son éclat planétaire,
 L'amour de vos sujets, les respects de la terre,
 De glorieux marins, des soldats triomphants,
 Et, ce qu'Élisabeth n'avait pas, des enfants !

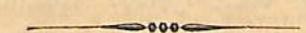
BARTHÉLEMY

Շող արձակեալ եւ շըլացոյց ըզՀիւսիս,
 Պատուոյ փառաց արդարութեան սա արեւ
 Զոյր անյողդողդ կալցէ երկին գեղադարձ
 Ըզմեր գըլխովք, վիկտորիա, եւ ըզքեւ
 Եւ զգագաթամբ սրգաց մերոց եւ թոռանց :

Հապա ընկալ ըզսըրտառու չ զայս մաղթանս .
 Անդորր աւուրց կենացըդ թեւ ճըգեսցի
 Իբրեւ զաւուրս այն գըլխոյին գերապանձ
 Որ նա միայն քեզ զուգափառ գըտանի
 Դուստր Հենրիկեայ՝ նախ նա զօդեաց պընդաձիդ
 Ըզհոշտ կենցաղ ընդ լաւն ի մեր արքայից,
 Իսկ շնորհատուն աջ պարգեւաց գեղեցիկ
 Եւ քան ըննա զքեզ յորդ ճըրիւ զեղ ելից :
 Անգղիականըդ ժողովուրդ առ նովաւ
 Բազուկս հուժկու ի հեռաստան տարածեաց .
 Ահա առ քեւ ընդ տիեզերս իսկ բընաւ
 Զոյժ եւ ըզփառս անուան իւրոյ կանդաղեաց .
 Դէպք ինչ տըխուրք՝ նորա վիպացն ըստուերած՝
 Հեռի կացին ի քո վարուցդ անարատ .
 Հանդոյն նըմին ունիս արիւն ազնիւ հարց ,
 Օգոստափառ շընորհս վըսեմ ի ճակատ ,
 Պալատականս որ քեւ փայլին ի նըշոյլ
 Վարկ զաշխարհի , ըզսէր ազգաց անհամար ,
 Նաւաղն ընտիր , գինուորս արի բազմահոյլ
 Եւ զոր չունէրն եղիսարեթ՝ զորդաց պար :

Պ Ա Ր Թ Է Լ Ը Մ Ի

I

Ruines de ta splendeur antique,
Restes d'un temps plus fortuné,
Tarsous ! ô cité prophétique !
Où l'apôtre saint Paul est né ;
Il ne reste plus de ta gloire
Que des lambeaux ensevelis ;
Tu ne connais pas la mémoire
De tes héros du temps jadis !

II

Et le temps de sa main cruelle,
Chaque jour à tes monuments
Arrache une pierre nouvelle,
Attache une plante à tes flancs :
Ainsi la nature envieuse
Détruit les travaux des humains,
Pour s'établir insoucieuse
Sur les chefs-d'œuvre de leurs mains !

III

Elle seule ici peut nous rendre
Le souvenir des jours fameux
Où l'on vit le jeune Alexandre
Arrêté sur ces bords ombreux,
Quand le Cydnus aux eaux cachées,
Par sa fraîcheur sut l'attirer ;
Toujours ses deux rives penchées
Dans son cristal vont se mirer !

Ա.

Ո՛վ վաղափուրն մեծութեանց աւերակք,
Երջանկաւէտ դարուց նըշխարք պատուական,
Մեծըջ Տարսոն, տեսանողաց սուրբ քաղաք,
Առաքելոյն Պօղոսի վայր ծընընդեան.
Պատառք միայն քո պերճ փառաց վաղեմի
Թաղեալք ի հող եւ կիսաթողք երեւին,
Քեզ անձանօթ են յիշատակք անձկալի
Քաջաց բազմաց որ վաղ ի քեզն կեցին :

Բ

Եւ ժամանակ իւրով անդութն ձեռօք
Ձոր հանապաղ ի շինուածոցդ հոյակապ
Քանցեալ կորզէ մէն մի քարինըս նորոգ,
Տընկէ ի կողսըդ նոր զսոյայ ծընգակապ :
Ձայս օրինակ ահա բնութիւն նախանձոս
Յաւեր դընէ զմարդկան վաստակս յանխընայ,
Եւ ինքն անցեալ բազմի անհոգ եւ անխոյթ
Ի հրաշակերտ նոցին արդեանցըն վերայ :

Գ.

Նորա միայն է աստ ամեւ ի հանդէս
Ըզյիշատակ ժամանակացն այն շքեղ
Յորս դեռարոյան Աղեքսանդրոս արքայ վէս
Եկըն եկաց զափամբս սյսու վարսագեղ,
Եւ գաղտաջուրն յայնժամ կիւղնոս գեղածուփ
Ի զով ալիսն ըզնա ձըդեաց ի հրապոյր .
Եւ ցանգ երկուց եզերց նորին տունի եւ թուփ
Ի սառնորակն անձնանըկատ գան ի ջուր :

IV

Sur ses bords les lauriers-roses,
 Les orangers au doux parfum,
 Mélant leurs fleurs fraîches écloses
 Donnent un sourire à chacun :
 Et plus loin son onde écumante
 Roulant sur les rochers fumeux,
 Se précipite frémissante
 A travers l'horizon brumeux !

V

Un palmier surgit dans la plaine,
 Pour achever ce beau tableau,
 Et le Taurus étend sa chaîne
 Formant un superbe rideau :
 C'est un spectacle magnifique
 Qui s'offre à nos yeux enchantés,
 Et des ombres du temps antique
 Ces lieux sont encor fréquentés !

EDMOND PEYRON

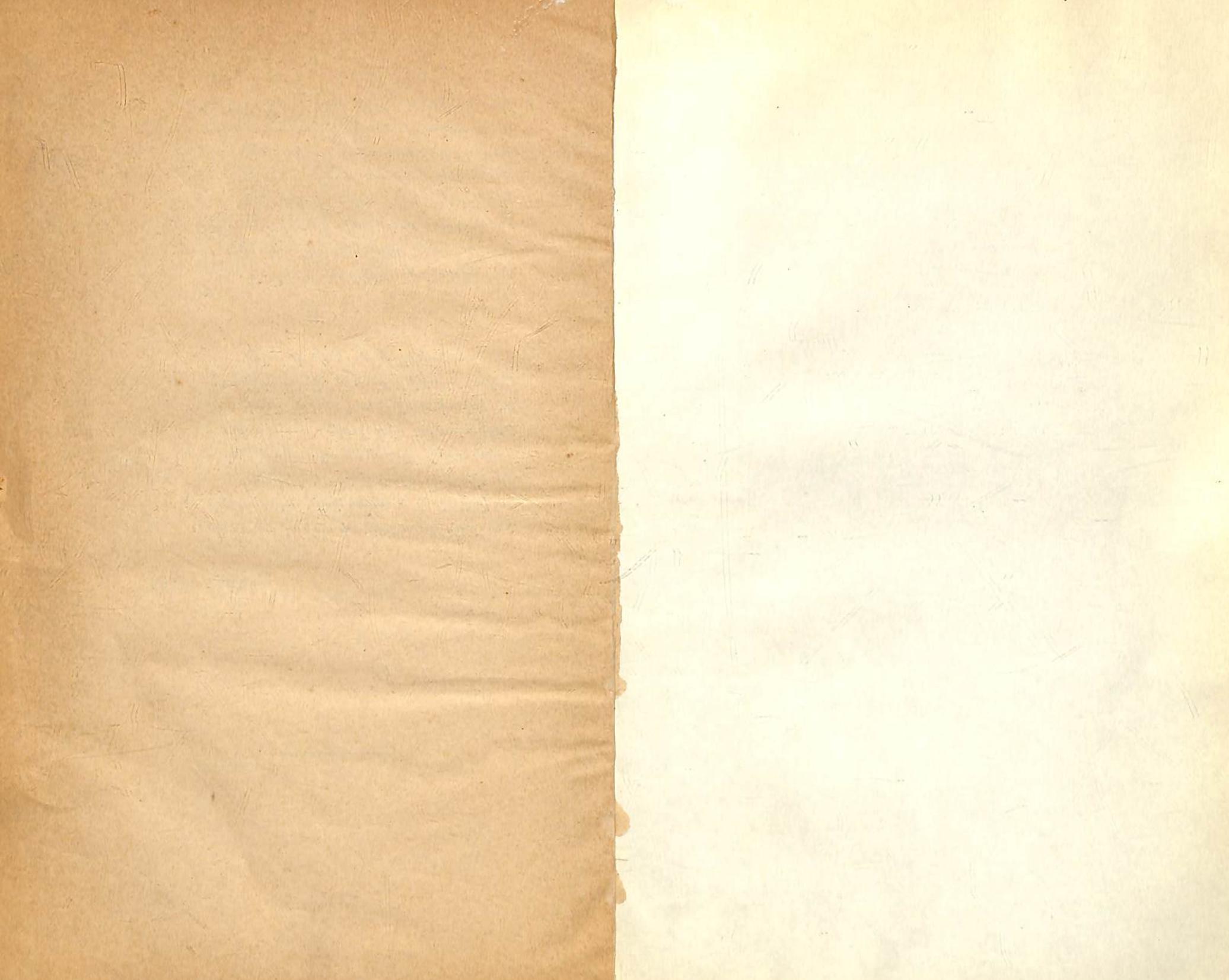
Գ

Աստ դափնեփարիքըն բարձրուղէչ բոցավառ
 Եւ քողցրուհատ նարընջենիք խուռնախիտ
 Դեռաբողբոջ խառնեալ ծաղկունս ընդ իրեար
 Վառեն ըզդէմնս տեսողացն ի ժըպիտ.
 Իսկ ի բացէ ալիք նորին փըրփրադէզ
 Թաւազըլըր ընդ թուխ պարեխս արաստոյ
 Ի վայր հասն քըսամընելով սոսկապէս
 Մառախլտպատ հորիզոնին ի ներքոյ :

Ե

Ամբարձաճիւղ արմաւենին ի դաշտի
 Յայն ի պատկեր յաւելու գեղ բարերաստ,
 Եւ Տօրոսի տարածեալ զիւրըն գօսի
 Չըքնաղատիպ անդ յօրինէ առագաստ :
 Բա՛բէ քանի՛ վըսեմ են այս տեսարանք
 Որ հիացեալ աչաց մերոց հարկանին,
 Եւ վաղընջուց ժամանակացն ուրուականք
 Դեռ ըզվայրօքս ըզթափ առեալ տաստանին :

ԷՏՄՈՆ ՓԷՐՈՆ

« Ազգային գրադարան

NL0248459

